

Slutrapport samverkansinsatser inom samordningsförbundet

(Slutrapport ska lämnas in till förbundet senast en månad efter avslutad insats.)

Insatsens namn: Samordnad och utökad Samhällsorientering för nyanlända i Uppsala län Diariernr: 2017: 9		
Insatsägare/Samverkansparter Insatsägare: Uppsala kommun Samverkansparter: Knivsta kommun, Östhammars kommun, Tierps kommun, Älvkarleby kommun, Heby kommun, Arbetsförmedlingen Uppsala, Arbetsförmedlingen Norra Uppland		
Ange syftet med insatsen (såsom det beskrevs i ansökan): Syftet med insatsen är att skapa en central samordnande verksamhet med säte i Uppsala för att öka kvaliteten på samhällsorientering i Uppsala län. Fler personer ska erbjudas samhällsorientering med utökad hälsoinformation på modersmål så tidigt som möjligt i etableringsprocessen för att underlätta och bidra till en snabbare etablering i samhället.		
Skapat en samordnande verksamhet med hänsyn till Länsstyrelsens rapport som föreslår en förbättrad samverkan mellan kommunerna och arbetsförmedlingen gällande anmälan, startdatum, frånvaro och andra insatser för ett ökat deltagande, kortare väntan och färre avbrott.	Har målen uppnåtts? Ja eller Nej JA	Ange utfall/resultat för respektive mål: En e-ansökan är framtagen under projektets gång. Och med den även rutiner som är kopplade till alla steg från anmälan, antagning till genomförande av kurs och intygshantering. All närvarorapportering sker numer även digitalt så att det är lätt att få en överblick av enskild elev eller grupps närvaro. Kursstarter planeras och publiceras på webben i god tid innan start så att de sökande kan se vilka kurser som finns att välja på. I anmälan kan upp till tre språk individen behärskar väl uppges vilket ökar chansen att få starta en kurs tidigare. E-ansökan ger även möjlighet till att få en överblick på vilka språk som finns bland de sökande och det underlättar vid planering och koordinationen av olika språkgrupper. En närmare kontakt har etablerats med handläggare på Arbetsförmedlingen. De har kunskap om kursens innehåll, upplägg och hur personer anmäler sig. Det underlättar för de sökande då de får korrekt information tidigt i sin etablering om att de ska läsa kursen samhällsorientering. Flera kommunbesök har resulterat i att fler tjänstepersoner inom kommunerna också har kunskap om kursen

Skapat en uppbyggd kommunikatörsbank för koordination av språkgrupper och kommunikatörer för samtliga deltagande kommuner i projektet i ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen.	JA	samhällsorientering. De fungerar som vidareinformatörer till målgruppen. SFI-lärare på skolorna är även de mer medvetna om kursen och dess innehåll. De är även medvetna om att eleverna kan bli kallade till att läsa eller redan läser kursen när de börjar SFI. En flexibilitet hos lärarna har minskat antal krockar för eleverna. De kan ofta få byta grupp under en kort period för att få läsa samhällsorientering till exempel. Under åren för projektet har en arbetsgrupp med samhällskommunikatörer, administration, antagning, arbetslagsledare och samordnare byggts upp. De samhällskommunikatörer som finns i arbetsgruppen består av fler tillsvidaretjänster. Samhällskommunikatörerna är en del av Uppsala kommuns vuxenutbildning och en struktur för arbetslagsmöten, kvalitetsarbete och APT finns på plats. Samordnarens tjänst minskas från 100 % till 20 % efter projektets slut. Samordnaren var under projektets tid även projektledare därav minskningen i tjänst. En av samhällskommunikatörerna har fått en ökad del av tjänst som arbetslagsledare. Webbanmälan, som nämnts tidigare, underlättar koordination av språkgrupper och ger en överblick över vilka språk som är störst.
100 % av målgruppen inom etableringen ska ha läst samhällsorientering på sitt modersmål alternativt på ett andra språk som personen behärskar inom sina 2 år i etableringsprocessen.	NEJ	Det finns i dagsläget inte något bra sätt för varken Arbetsförmedlingen eller kommunerna att följa upp hur stor del av de som har rätt att läsa samhällsorientering som faktiskt har läst kursen eller som inte har läst den. Och än mindre när i tiden de läst kursen. För att få en uppskattning av hur många som nås av samhällsorienteringen har en jämförelse gjorts mellan antal som läst
80 % av målgruppen inom etableringen ska ha läst samhällsorientering på sitt modersmål alternativt på ett andra	NEJ	jämförelse gjorts mellan antal som läst

språk som personen behärskar inom de första 9 månaderna i etableringsprocessen. 100 % av de som har läst samhällsorientering ska ha fått ett intyg efter genomförd kurs.	JA	kursen och det mottagande som respektive kommun haft under samma period. Se bilaga 1. Tack vare rutiner som skapats tidigt under projektets gång får samtliga som läst minst 80 % av kursen ett intyg hemskickat alternativt utdelat i skolan av samhällskommunikatör eller SFI-lärare/samordnare på skolan. I ett fåtal fall kommer intyg bort med posten men då finns rutiner för hur nytt intyg skrivs ut. Dokumentation finns för varje elev så att det är lätt att gå tillbaka och utfärda ett nytt intyg. De personer som inte uppfyllt kraven för intyg får ett intygsunderlag med information om vad som behöver kompletteras för att ett intyg ska kunna utfärdas. Det här låter enkelt men det här var ett problem vid projektets start. Det var väldigt många intyg som aldrig nådde deltagaren och närvaro togs endast på papper vilka ibland kom bort och då var det svårt att gå tillbaka och veta vem som skulle få ett intyg eller inte. Med en digitaliserad närvarorapportering och ett nära samarbete mellan samhällskommunikatör och administrationen fungerar det alltså betydligt bättre.
Skapat en medvetenhet hos målgruppen anhänginvandrare om deras möjlighet att delta i samhällsorientering.	JA	Flertalet kommunbesök har under projektets gång genomförts med fokus om att sprida information om samhällsorienteringen och vilken som är dess målgrupp. Fokus har varit att nå tjänstepersoner och andra nyckelpersoner som träffar målgruppen så att de kan fungera som vidareinformatörer. Det har även skapats en webbsida för samhällsorienteringen i Uppsala län där man kan hitta det nödvändigaste kring kursen. Webbsidan är tänkt som en väg in oavsett vilken kommun du tillhör – www.uppsala.se/so Det är denna sida

Samhällskommunikatörerna ska ha fått en ökad känsla av trygghet i sin anställning och en statushöjd profession. Kommunikatörerna ska ha försetts med relevant utbildning för sitt uppdrag för en ökad kvalitet på genomförandet av samhällsorientering.	JA	som marknadsförs i den film som producerats om samhällsorientering i Uppsala län. Det är även denna webbsida som kommuner hänvisar till när de informerar om samhällsorientering i sin kommun. Webbadressen hittas också på det tryckta material som tagits fram. I filmen marknadsförs även e-ansökan samt vad det innebär att läsa samhällsorientering. Filmen är översatt till de vanligaste språken och kan ses på www.uppsala.se/so. Under vår och höst 2019 har en marknadsföringskampanj genomförts med hjälp av det material som nämnts ovan samt en kortfilm i länets Willys butiker, på stortavlor och i sociala medier. E-ansökan kommer även att möjliggöra uppföljning av hur många som tillhör gruppen anhöriginvandrare av de som söker och läser kursen. En uppdatering av systemet så att detta ska gå att få fram kommer att göras under oktober månad. En utvärdering har gjorts med samhällskommunikatörerna hösten 2019 där frågor kring trygghet och profession har ställts anonymt. Utvärderingen visar att både status och trygghet har ökat under projektets gång. Mycket tack vare att samhällsorienteringen och dess roll för integration i samhället är mer känd bland andra tjänstepersoner i kommunen och därmed också en medvetenhet om samhällskommunikatörens arbete och insats. Tack vare MILSA, en nationell samhälls- och hälsokommunikatörsutbildning, som majoriteten av personalen deltagit på har ett kontaktnät med andra samhällskommunikatörer skapats. Det har i sig också ökat känslan av trygghet och profession då de nu är medvetna om att de har kollegor i andra kommuner. Erfarenhetsutbyte med
--	-----------	--

Skapat en grund för att successivt kunna öka samhällsorienteringen med 20 timmar hälsoinformation anpassad efter målgruppens behov samt en kompetensförstärkning i ämnet hos kommunikatören. Det i sin tur ska bidra till att målgruppen får ökad egenmakt och förståelse för den egna livssituationen och därmed i större utsträckning själva kunna påverka sitt liv och sin hälsa.	JA	dess bidrar också till framförallt trygghet. Likaså när det gäller kunskap för sitt uppdrag uppger samtliga att de idag har den kunskap som krävs jämfört med att inte känna så i början av sin karriär som samhällskommunikatör. De uppger även att de utbildningsinsatser som getts har varit relevanta för uppdraget. Men fler av dem uppger att det är en ständigt pågående process och att insatser behövs kontinuerligt för att de ska utvecklas och testa nya metoder och nytt material. Ett fortsatt utbyte med andra samhällskommunikatörer nämns även det som viktigt för att växa i sin yrkesroll. Det har inte bara skapats en grund för att successivt kunna utöka samhällsorientering utan det har skapats en utökad samhällsorientering som nu är implementerad i ordinarie utbildning. Arbetet med hälsomaterialet har bestått av en behovsanalys och ett faktiskt arbete med att ta fram materialet och sätta det samman. Utbildning av samhällskommunikatörer, testkörning i grupper samt avstämning med en referensgrupp är andra viktiga aktiviteter. Arbetet har utförts av projektets hälsopedagog. 1 oktober 2018 utökades samhällsorienteringen till 80 timmar. Hela 20 timmar handlar nu om hälsa. Under hela kvartal 4 2018 testades det nya upplägget och utvärderades genom dialog mellan hälsopedagogen och samhällskommunikatörerna efter varje avslutad kurs. Några justeringar av materialet gjordes inför vårterminen 2019. Uppsala universitet har utvärderat arbetet genom att dela ut en enkät till ca 360 arabisktalande deltagare före och efter genomförd kurs. I de enkäterna
---	-----------	--

		ställdes frågor om hälsa och hälsorelaterade faktorer, närhet till arbetslivet samt hur deltagarna upplevt deltagandet i kursen samt vilken nytta de haft av denna. Forskarna kommer att presentera resultatet i en rapport som publiceras senare under 2019 men en kort bild av resultatet gavs redan på projektets slutkonferens. Bland annat har det kommit fram att samhällsorienteringen genomgående har upplevts positiv av deltagarna. Deltagarna bedömer att de lärt sig sådant som underlättar hälsa och integration under kursen. Fler deltagare har en god hälsa vid kursens slut. Och antalet deltagare med tillräcklig hälsolitteracitet har ökat betydligt, särskilt i grupperna med utökad tid.
Beskriv hur ni i insatsen resonerat kring jämställdhet och jämlikhet: Som en röd tråd genom kursen sker diskussioner om individens rättigheter och skyldigheter. Barns lika rättigheter oavsett kön, föräldrars skyldigheter, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Rätten till utbildning, ansvar över sin egna ekonomi, rätten att begära skilsmässa för båda könen. Diskrimineringslagen och rätten till den egna kroppen med mera. Bilder som används i kursmaterialet har analyserats utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhet är centralt inom kursen och arbetet är pågående. Flertalet av de utbildningar som samhällskommunikatörerna har genomgått har även belyst området och på så sätt har de kunskap att lyfta de här frågorna i klassrummet och känna sig trygga med de diskussioner som eventuellt uppstår. En särskild satsning på utbildning kring jämställdhet har genomförts under projektet genom ett samarbete med Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet. Samhällskommunikatörerna har fått hjälp och stöttning i att prata om jämställdhet i grupperna och fått en introduktion i den svenska jämställdheten. En annan del har varit att samhällskommunikatörerna tillsammans med en forskare vid Centrum för genusvetenskap har tittat på delar av materialet och vissa övningar ur ett jämställdhets- och genusperspektiv. Ett medskick och rekommendation från den forskare som arbetat tillsammans med gruppen är att ett stödssystem för Samhällskommunikatörerna behöver ses över och utvecklas med tanke på deras arbetssituation där verbala och ibland sexualiserade påhopp från studenter kan förekomma. Mer om detta och samarbetet går att läsa i en rapport från Centrum för genusvetenskap (bilaga 2).		
Hur har det behov som angavs i ansökan ("Bakgrund") förändrats i och med insatsens genomförande: Tack vare insatsens genomförande fungerar idag samhällsorienteringen som den stödjande och samlade arena för information och dialog för nyanlända och samhällsaktörer som det är tänkt utifrån lag och förordning. Samhällsorienteringen är numer känd både bland tjänstepersoner i kommuner och på Arbetsförmedlingen samt bland personer i andra verksamheter och organisationer som verkar i kommunerna för målgruppen. Målgruppen för samhällsorientering har tack vare det blivit mer medvetna om rätten att läsa kursen då de får korrekt information av de personer de träffar. Deltagarna är, utifrån de utvärderingar (både muntliga och skriftliga efter		

kursavslut) vi genomfört, mycket nöjda med kursen och det märks inte minst på att personer kommer och vill läsa kursen för att de hört från en vän eller släkting om kursen. Under våren 2019 har en film och en del tryckt material tagits fram i samband med e-ansökan som lanserade i april. Att det nu är lättare att söka kursen (en väg in) samt att informationsmaterial finns att lämna ut och visa är även det ett led till att samhällsorienteringen är mer känd. Detta syns inte minst i den statistik över hur många som läst samhällsorientering jämfört med kommunernas mottagande under 2018 och 2019 som presenteras i bilaga 1.

Flera samhällsaktörer är själva aktiva i samhällsorienteringen, bland annat representant från tandvården, röda korset, Biotopia och brandförsvaret. De ser potentialen och nyttan i att träffa en stor grupp nyanlända samtidigt för att nå ut med sin information och på samma gång få den översatt till personernas modersmål. Det gedigna och omfattande arbetet med innehållet i kursen har gjort att den information som ges är korrekt och givande för deltagarna vilket leder till delaktighet och inflytande i samhället. Fler samhällsaktörer och myndigheter finns representerade i kursen tack vare att flera av dessa har tagit fram filmer anpassade för målgruppen. I många fall finns dessa översatta till olika språk. Likaså de värderings- och diskussionsövningar som finns kopplat till varje delmoment i kursen ökar delaktigheten för deltagaren. Dock är fler samhällsaktörers direkta medverkan i kursen önskvärt. Fler representanter från hälso- och sjukvården och besök av socialtjänst och polis har efterfrågats av deltagarna. En dialog med socialtjänsten har påbörjats under hösten och det finns nu en plan för besök av familjebehandlare och handläggare från socialtjänsten att besöka grupperna under kvartal 4.

Kommunerna som tidigare hade svårigheter att erbjuda samhällsorientering på modersmål har nu tack vare insatsen ökat sina chanser att erbjuda de nyanlända en kurs på ett språk som hen behärskar väl genom samordning. Det har även lett till att fler läser kursen tidigare i sin etablering och samarbetet med handläggare på Arbetsförmedlingen har minskat risken för krockar med olika insatser för individen. Upparbetade rutiner och framtagna system inom verksamheter och mellan samverkande verksamheter underlättar för individen.

En stabil arbetsgrupp av samhällskommunikatörer har varit en framgång. Innan insatsens start var samtliga timanställda och det fanns inget krav på utbildning. Ständiga nyrekryteringar och osäkra anställningar påverkade kvalitén på innehållet. Dessutom förväntades samhällskommunikatören att planera och genomföra kursen helt själv vilket ledde till stora variationer i innehåll och kvalitet. Insatsen har inneburit tryggare anställningar, ett gemensamt undervisningsmaterial, flertalet fortbildningsinsatser samt deltagande i en nationell samhälls- och kommunikatörsutbildning. Idag finns en samlad kommunikatörsbank som erbjuder samhällsorientering i samtliga kommuner som deltar i insatsen. Undantaget är Älvkarleby kommun som har en egen samhällskommunikatör anställd men innehållet i kursen och antal timmar är detsamma och hen har varit delaktig i majoriteten av fortbildningsinsatserna.

Med hjälp av insatsen har det varit möjligt att utveckla hälsokommunikation och samhällsorientering parallellt och tillsammans, såsom länsstyrelsen och SKL förespråkar. Den hälsopedagog som har arbetet i projektet har inte bara tagit fram innehållet i den utökade delen med fokus på hälsa utan även stöttat samhällskommunikatörerna i utvecklandet av de övriga delarna i kursen. Detta har resulterat i ett omfattande kursinnehåll med både samhälls- och hälsokommunikation. 2015 gjordes en förstudie inom MILSA som visade på att efterfrågan av kompetensutvecklingen var stor hos samhällskommunikatörerna inom området hälsa. Enligt förstudien krävs särskilda satsningar på fortbildning om hälsokommunikation ska ingå som en del i samhällsorienteringen. Detta är något vi har tagit till oss och fokuserat på. Tack vare projektets genomförande har flertalet fortbildningsinsatser varit möjliga, både interna genom hälsopedagogen själv men dessutom genom externa utbildare. Samtliga av de fyra

samhällskommunikatörer som har en tillsvidare tjänst (inklusive den samhällskommunikatör som är anställd av Älvkarleby kommun) läser eller har läst den nationella samhälls- och hälsokommunikatörstutbildning som MILSA har tagit fram tillsammans med fem lärosäten i Sverige.

Arbetet med hälsokommunikationen kräver förutom en utökning av samhällsorienteringen även en samverkan mellan berörda organisationer med ansvar för frågorna. Här saknar vi idag region Uppsalas medverkan förutom några enskilda eldsjälar som besöker grupperna. Påtvingad flykt medför ett antal stressfaktorer som vi vet innebär risker för såväl fysisk som psykisk hälsa. Forskning har även visat att flyktingar har större risk än genomsnittsbefolkningen för ett antal livsstilsrelaterade sjukdomar (som alltså går att förebygga med anpassad information). Vi vet, genom aktuell forskning, att nyanlända har bristande tillit särskilt till tolkar och hälso- och sjukvården. Detta leder till både underutnyttjande av primärvård och överutnyttjande av akutvård. Med region Uppsalas medverkan kan hälsokommunikationen lyftas till ytterligare en nivå och på sikt kanske problemet ovan kan avväjas? En samfinansiering kan vara nödvändig och det finns exempel på framgångsrika modeller för detta på flera håll i landet, bland annat i Skåne.

Hur samhällsorienteringen med en utökad hälsokommunikation har påverkat deltagarna går att läsa i den rapport som Uppsala universitet kommer att presentera under slutet av 2019. Men som nämnts tidigare i rapporten vet vi redan att deltagarna bedömer att de lärt sig sådan som underlättar hälsan under kursen. Fler har en god hälsa vid kursens slut och antalet deltagare med tillräcklig hälsolitteracitet har ökat betydligt i de grupperna med utökad tid.

Insattid

Startdatum: 2017-05-01

Slutdatum: 2019-09-30

Ange hur målgrupp för insatsen definierades i ansökan:

Personer mellan 18 och 64 år som är nya i Sverige och har en etableringsplan eller är anhöriginvandrare (som är medborgare i ett land utanför EES-området eller utanför Schweiz och är folkbokförd i en kommun efter april 2013).

En annan, indirekt målgrupp, är samhällskommunikatörerna som får en stärkt yrkesroll och tydligare metoder för sitt arbete.

Har målgruppen förändrats under pågående insats och i så fall hur:

Målgruppen för samhällsorientering har i vissa kommuner utökats till att alla som vill läsa samhällsorientering är välkomna att, i mån av plats, läsa kursen. Särskilda satsningar har även gjorts i vissa kommuner på kvinnor som är och har varit föräldralediga under en längre tid.

Ange antal deltagare som deltagit i insatsen:

Se bilaga 1 för statistik över antal som deltagit i insatsen, det vill säga har läst kursen samhällsorientering. Notera att det här är de personer som har läst samhällsorientering genom den samordnade verksamheten. Älvkarleby kommun har inte haft några deltagare som läst genom den verksamheten, därav presenteras inga siffror från den kommunen.

Den indirekta målgruppen, Samhällskommunikatörer, har varierat i antal under projektets gång. Fyra stycken har varit med hela perioden, det vill säga från 2017-08-01 – 2019-09-30. Varav en av dem har deltagit på ungefär hälften av fortbildningarna på grund av att personen är anställd i Älvkarleby kommun och inte haft möjlighet att närvara vid samtliga tillfällen. Hen har dock tagit del av det nya undervisningsmaterialet och använder detta på plats i Älvkarleby. Ytterligare fem samhällskommunikatörer (timvikarier som arbetar periodvis) har deltagit på olika delar av

fortbildningsinsatserna under olika delar av perioden. Samtliga har dock tagit del av och använder sig av det nya utökade undervisningsmaterialet när de har grupper.

Ange metod/metoder som definierades i ansökan:

- Personella resurser:
Projektledare/samordnare 200 % och Hälso pedagog 100 %
- Fortbildning:
Utbildningsstöd hälsa Uppsala universitet och ökad kommunikatörsanställning för kompetensutveckling.
- Samverkan:
Arbetsförmedlingen och kommunernas roll.

Har metod/metoder förändrats under pågående insats och i så fall hur:

Personella resurser har omfördelats och innehållet i tjänsterna har ändrats något. Projektledaren har en samordnande roll men det finns ingen "ren" samordnare så som det beskrevs i ansökan. Istället har resurserna använts till en Skoladministratör som skött det administrativa arbetet såsom kallelser, klasslistor och intyg. Fördelningen har därför varit 100 % projektledare/samordnare och 100 % administration.

Hälso pedagogen har arbetat bredare i sitt uppdrag. Hälso pedagogen har en bakgrund som lärare och det har tagits till vara på, inte bara i arbetet med hälsokommunikationen, utan även i arbetet med det övriga kursinnehållet. Tillsammans med samhällskommunikatörerna har ett helt nytt material arbetats fram som följer samma upplägg som materialet i hälsa.

Arbetsförmedlingens roll har ändrats några gånger under projektets gång. Det har dels berott på chefsbyten och deras tankar kring vilken roll Arbetsförmedlingen ska ha men även på omorganisationer och med det olika förutsättningar för vilken roll Arbetsförmedlingen kan ha.

Har aktuella metoder/aktiviteter använts/utförts på det sätt som var tänkt:

Ja, förutom de förändringar som beskrivits ovan.

Ange metod för uppföljning och utvärdering av målen:

Genom kvartalsrapporter och på styrgruppsmöten har en löpande utvärdering och avstämning skett. Vissa justeringar har därför gjorts under projektets gång för att effektivisera arbetet på bästa sätt.

En spridningskonferens/halvtidsseminarium hölls i maj 2018 där Uppsala universitets forskargrupp presenterade bakgrund och syfte med sin utvärdering. I övrigt presenterades ett axplock av det arbetet som hittills hade gjorts inom insatsen. Över 100 personer deltog på konferensen. En slutkonferens hölls i september 2019. Uppsala Universitet presenterade resultatet från de båda utvärderingar de genomfört. Externa samhällsaktörer presenterade sin representation i samhällsorienteringen och vi fick lyssna på deltagare som läst kursen. Vi blickade också framåt och vad som händer nationellt samt fick ta del av en presentation av vårt arbete tillsammans med Centrum för genusvetenskap. Ett stort intresse fanns även vid denna konferens och återigen deltog 100 personer.

Uppsala universitet kommer i en separat rapport senare under 2019 presentera vad den utvärdering som de genomfört har visat för resultat. Utvärderingen har fokus på främst

hälsokommunikationen, det vill säga utökningen. Uppsala universitet har även genomfört intervjuer med ett antal samverkanspartner för att kunna utvärdera hur samverkansprocessen har uppfattats.

Ange hur resultaten för insatsen kommer att tas tillvara i ordinarie verksamhet:

Den verksamhet som byggts upp med kursinnehåll och utökning av samhällsorienteringen, personella resurser, rutiner för administration och koordination av språkgrupper och samhällskommunikatörer kommer att övergå in i ordinarie verksamhet. En ny överenskommelse för de kommuner som valt att ansluta sig (samtliga) har tagits fram och har eller ska skrivas under av samtliga.

Samhällskommunikatörerna bildar ett arbetslag inom egenregins vuxenutbildning. De är därmed kvar på den del av kommunen som det under projektets gång identifierats som mest passande. De har kvar den chef som de haft under den senare delen av projektets gång. En regional samordnare på 20 % kommer att ansvara för kontakten med övriga kommuner. Regional samordnare ansvarar för uppföljning och rapportering för samtliga kommuner tillsammans med chef för samhällsorientering i Uppsala kommun. ReSam som är ett nätverk för regional samverkan träffas regelbundet och kommer att vara det forum där samhällsorienteringen diskuteras.

Har medel återförts till förbundet, iså fall varför?

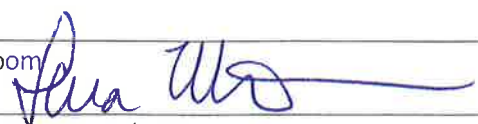
Nej

Ifall medel har återförts till förbundet, vad har detta fått för konsekvenser för innehållet och utfallet av insatsen?

Vilka lärdomar och erfarenheter har respektive samverkanspart erhållit:

En intervjustudie med 8 aktörer inom de deltagande organisationerna kring deras syn på samverkan och projektets utveckling och genomförande har gjorts av Uppsala Universitet. Rapport där resultatet från denna utvärdering presenteras kommer att publiceras senare under 2019 tillsammans med rapporten från utvärderingen som gjorts kring deltagarnas uppfattning om kursen.

På slutkonferensen presenterades en kort analys av resultatet där det visade sig att det har funnits en gemensam syn på mål och målgrupp. Behovet av samverkan har varit uppenbart och samverkan har upplevts positiv. Det har funnits en samsyn kring vikten av hälsa i etableringen. Några har upplevt att tiden har varit otillräcklig.

Underskrift	
Organisation och datum	Uppsala Kommun 2019-10-29
Insatsägare (namn)	
Insatsägare (namnförtydligande)	Lena Winterbom
E-post:	lena.winterbom@ uppsala.se

Statistik 2018 & 2019

Målgrupp

Enligt lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare är kommunen skyldig att erbjuda samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd som flykting, alternativt skyddsbehövande.

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning.

Lagen gäller inte för nyanlända invandrare som går på gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

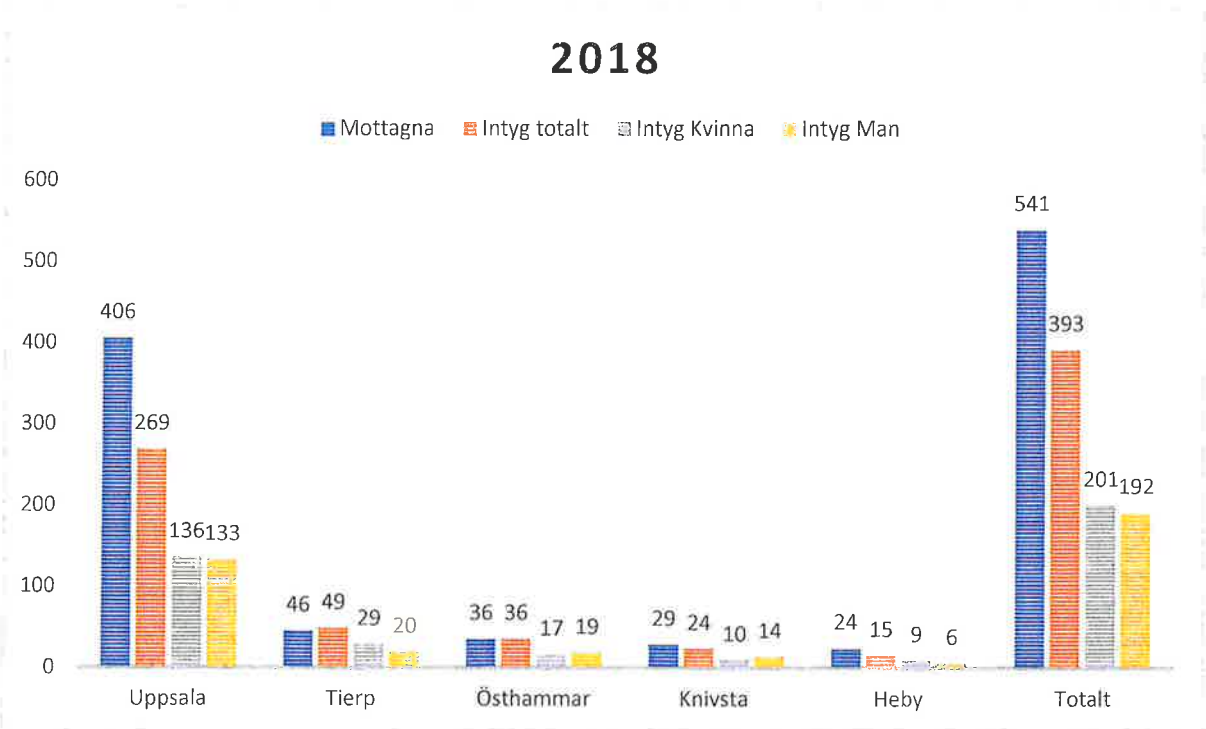
Nedan presenteras statistik för antal personer som har läst samhällsorientering och erhållit ett intyg jämfört med antal mottagna per kommun. Siffrorna för antal mottagna per kommun är från Migrationsverkets statistik.

Enligt Migrationsverkets siffror var 44 % av det totala mottagande 2018 i hela landet inom åldern 20–64 år, det vill säga de som är aktuella att läsa samhällsorientering. Det är den procentsats som används när siffran för mottagandet per kommun nedan har räknats ut för både 2018 och 2019. Den nämnda gruppen tillhör etableringsprogrammet på Arbetsförmedlingen och där är samhällsorientering en obligatorisk insats.

I siffrorna för mottagandet saknas de personer som kommit till Sverige som anhöriga till gäststudenter eller till personer som arbetar här eller är anhöriga till personer som är svenska medborgare som inte har en flyktingbakgrund. Denna grupp kallas även den utökade målgruppen då lagen utökades 2013 till att omfatta även den här gruppen migranter. Det har varit svårt att få fram en siffra på hur många det rör sig om. I dagsläget går det heller inte att särskilja vilka av de som läser samhällsorientering som tillhör den utökade målgruppen men uppfattningen är att de inte är så många. Under kvartal 4 2019 kommer en uppdatering att göras i den digitala e-anmälan som tagits fram under projektet. Uppdateringen kommer att möjliggöra att statistik på hur många som anger att de tillhör den utökade målgruppen när de anmäler sig går att få fram. I dagsläget finns alltså denna statistik ej tillgänglig.

Statistik 2018

2018 tog kommunerna Uppsala, Tierp, Östhammar, Knivsta och Heby tillsammans emot 541 personer som har rätt att läsa samhällsorientering. Det vill säga de är i åldern 20–64 år. Under 2018 fick 393 personer ett intyg efter avslutad kurs i samhällsorientering. Diagrammet nedan visar en fördelning per kommun på antal mottagna, antal intyg och en fördelning av dessa mellan män och kvinnor.

Totalt i de aktuella kommunerna läste 73 % samhällsorientering. Det går inte att göra en uppföljning på individnivå och därför är de siffror som presenteras kanske inte helt korrekta. Troligtvis kom några av de personerna som läst samhällsorientering under 2018 till Sverige redan under 2017. Och några som kom under 2018 har läst eller kommer att läsa sin samhällsorientering under 2019. De här siffrorna ger endast en indikation på hur stor del kommunerna når inom den nämnda målgruppen. Nedan ses andelen i % som fått ett intyg per kommun under 2018.

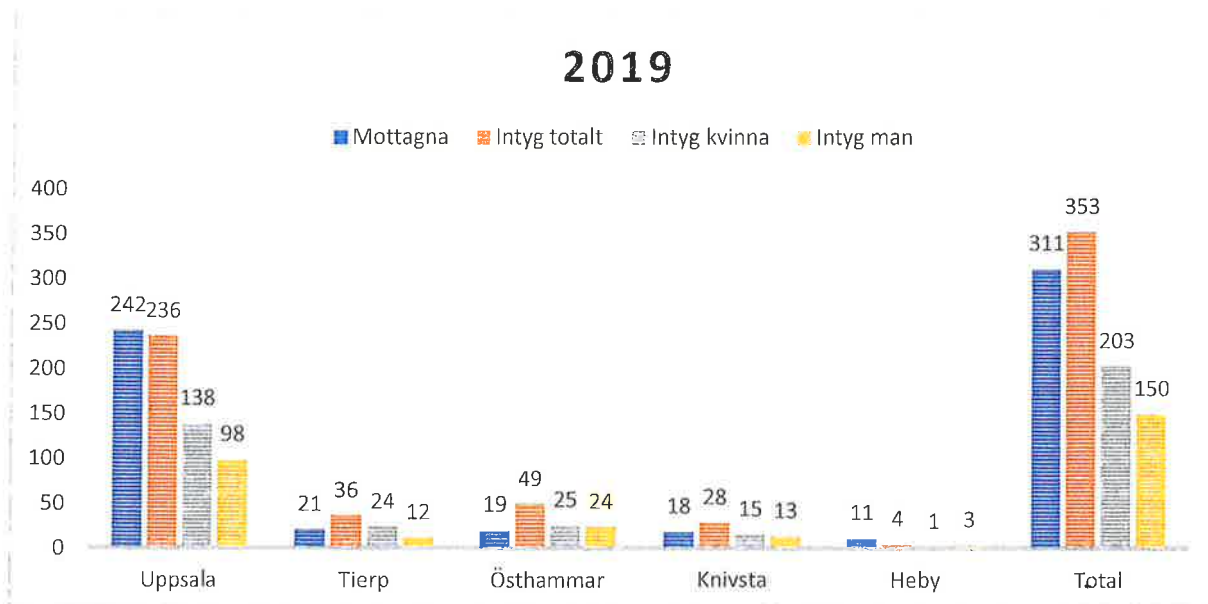
Kommun	Mottagna	Intyg totalt	Andel som fått intyg i %
Uppsala	406	269	66%
Tierp	46	49	107%
Östhammar	36	36	100%
Knivsta	29	24	83%
Heby	24	15	63%
Totalt	541	393	73%

I tabellen nedan visas andel män och kvinnor som fått ett intyg i respektive kommun och procentfördelning mellan män och kvinnor i mottagandet under 2018. Andel mottagna kvinnor och män visar på fördelningen hur det såg ut i det totala mottagandet per kommun under 2018, alltså inte bara fördelningen mellan män och kvinnor i den aktuella målgruppen. Det ger ändå en fingervisning för hur fördelningen ser ut i stort.

Kommun	Andel mottagna kvinnor	Andel mottagna män	Andel kvinnor med intyg	Andel män med intyg
Uppsala	40%	60%	51%	49%
Tierp	52%	48%	59%	41%
Östhammar	43%	57%	47%	53%
Knivsta	49%	51%	42%	58%
Heby	33%	67%	60%	40%
Totalt	43%	57%	51%	49%

Statistik 2019

Till och med augusti 2019 har kommunerna Uppsala, Tierp, Östhammar, Knivsta och Heby tillsammans tagit emot 311 personer som har rätt att läsa samhällsorientering. Det vill säga de som är i åldern 20–64 år. Totalt har 353 personer läst samhällsorientering och fått ett intyg hittills under 2019 (tom september). Diagrammet nedan visar en fördelning per kommun på antal mottagna, antal intyg och fördelning av dessa mellan män och kvinnor.

Siffran för hur många i procent som läst samhällsorientering jämfört med hur många som kommunerna tagit emot är över 100 % (114 %). Som nämnt tidigare går det inte att göra en uppföljning på individnivå och därför är de här siffrorna inte helt korrekta. Flera av de personer som läst samhällsorientering under 2019 kom till Sverige redan under 2018. Och några av de som kommer/har kommit under 2019 kommer att läsa sin samhällsorientering under 2020. Statistik för antal intyg är tom september månad medan statistik på antal mottagna är tom augusti månad. De här siffrorna ger endast en indikation på hur stor del kommunerna når inom den nämnda målgruppen. Nedan ses andelen i procent som fått ett intyg per kommun hittills under 2019.

<i>Kommun</i>	<i>Mottagna</i>	<i>Intyg totalt</i>	<i>Andel som fått intyg i %</i>
Uppsala	242	236	98%
Tierp	21	36	171%
Östhammar	19	49	258%
Knivsta	18	28	156%
Heby	11	4	36%
Total	311	353	114%

I tabellen nedan visas hur fördelningen mellan män och kvinnor ser ut i procent av de som fått ett intyg i respektive kommun och fördelningen mellan män och kvinnor i mottagandet hittills under 2019. Andel mottagna kvinnor och män visar på fördelningen hur det har sett ut i det totala mottagandet per kommun hittills under 2019, alltså inte bara fördelningen mellan män och kvinnor i den målgruppen. Det ger ändå en fingervisning för hur det ser ut i stort. Det som är intressant är att trots att det är färre kvinnor än män som kommit till Sverige är det fler kvinnor än män som har läst samhällsorientering och fått ett intyg under 2019 totalt sett.

<i>Kommun</i>	<i>Andel mottagna kvinnor</i>	<i>Andel mottagna män</i>	<i>Andel kvinnor med intyg</i>	<i>Andel män med intyg</i>
Uppsala	40%	60%	58%	42%
Tierp	44%	56%	67%	33%
Östhammar	42%	58%	51%	49%
Knivsta	45%	55%	54%	46%
Heby	40%	60%	25%	75%
Total	42%	58%	58%	42%

2018 vs 2019

I tabellen nedan visas att det planerade mottagandet för 2019 är något lägre än vad det var 2018. Antal intyg 2019 är något fler i vissa kommuner jämfört med 2018 trots att året ännu inte är slut. Det återstår ett kvartal för 2019 och det är 6 kurser som är pågående eller som startar under detta kvartal. Låt oss anta att det i varje kurs är ca 15 deltagare. Det innebär att ytterligare 90 personer kommer att läsa samhällsorientering under 2019. Om alla dessa får ett intyg kommer siffran för totalt antal intyg upp i 443 vilket är en ökning med 50 stycken jämfört med 2018. Vad den ökningen beror på går inte att säga helt säkert. Men det är inte helt fel att anta att samhällsorienteringen är mer känd bland målgruppen än vad den var för 2 år sedan innan projektets start och därav ett ökat intresse för kursen. Insatser som genomförts för att nå fler personer är kommunbesök, ett närmare samarbete med Arbetsförmedlingen och marknadsföringskampanjer. Att innehållet är av högre kvalitet och en ökad kunskap hos samhällskommunikatörerna ger kursen ett gott rykte vilket sprids bland målgruppen och fler vill läsa.

<i>Kommun</i>	<i>Mottagna 2018</i>	<i>Intyg totalt 2018</i>	<i>Beräknat antal mottagna för hela 2019 i åldern 20–64 år</i>	<i>Intyg totalt 2019 tom september</i>
Uppsala	406	269	309	236
Tierp	46	49	30	36
Östhammar	36	36	28	49
Knivsta	29	24	19	28
Heby	24	15	19	4
Totalt	541	393	405	353

Om fortbildningen med avseende på jämställdhet och genus

Fortbildningen med avseende på jämställdhet och genus har genomförts i samarbete mellan Samhällsorientering för nyanlända och Centrum för genusvetenskap. Dialoger mellan Johanna Thorpe, Lotta Palmér, samhällskommunikatörerna och mig, Klara Goedecke från Centrum för genusvetenskap har utgjort basen för samarbetet. Fortbildningen har bestått i tre föreläsningar med åtföljande diskussioner, övningar och erfarenhetsutbyten, ett coachningstillfälle, samt kvalitetssäkring och utveckling av utbildningsmaterial.

Regelbundna dialoger mellan mig och Lotta Palmér resulterade i att tyngdpunkten lades på kunskapshöjning och diskussioner med samhällskommunikatörerna. Tanken med detta angreppssätt var att kunskap om genus och jämställdhet leder till ökad trygghet i undervisningen om dessa frågor, och i förlängningen i lärar-/kommunikatörsrollen. De reflektioner och diskussioner som åtföljde föreläsningarna var tänkta att få de nya kunskaperna att sjunka in men också som diskussioner av hur kunskaperna kan användas i konkreta undervisningssituationer. Diskussionerna fungerade också som erfarenhetsutbyte, där både utmanande situationer och tips och hjälp kunde tas upp. De powerpoints jag använde under föreläsningarna har kommit samhällskommunikatörerna till del.

Den första föreläsningen gav samhällskommunikatörerna fördjupade kunskaper i hur jämställdheten ser ut i dagens Sverige. Särskilt områdena politik och arbetsliv, familj och hemarbete, våld och sexuellt utnyttjade samt kultur och medier diskuterades. Föreläsningen innehöll också några smakprov på hur genus och kön har förståtts, liksom heteronormativitet och formuleringar av maskulinitet. Därefter diskuterades föreläsningens innehåll tillsammans med utmaningar i utbildningen om jämställdhet för samhällskommunikatörerna, där jag fungerade som ett bollplank och som rådgivare.

Den andra föreläsningen gav samhällskommunikatörerna en fördjupning i svensk lagstiftning med avseende på jämställdhet, diskriminering, sexuella och andra trakasserier och härskartekniker. Detta tema bestämdes i dialog mellan mig, Lotta Palmér och samhällskommunikatörerna. Därefter diskuterade vi föreläsningens innehåll och hur informationen i den kunde göras relevant dels i samhällskommunikatörernas undervisning, dels i deras arbetssituation.

Den tredje och sista föreläsningen handlade, på samhällskommunikatörernas begäran, om historiska perspektiv på jämställdhet samt om abort, ämnen som ingick i utbildningen men som de kände behov av mer kunskaper om. Rösträttsrörelsen och 1900-talets politiska utveckling med avseende på jämställdhet och feminism behandlades, främst med fokus på Sverige men även med internationella utblickar, och sedan diskuterades abortfrågans utveckling samt lagar och regler som gäller idag. Detta tillfälle avslutades med att vi tillsammans gjorde och sedan diskuterade två övningar från utbildningsmaterialet i Samhällsorienteringen. Detta syftade till att på ett konkret sätt reflektera kring och på sikt förbättra undervisningen.

Utöver dessa tillfällen har fortbildningen innehållit coaching och kvalitetssäkring. Coachingen bestod i att jag övervarade ett utbildningstillfälle och sedan gav feedback. Detta skedde i början av mitt samarbete med Samhällsorienteringen och hade den goda bieffekten att jag fick en större och mer fördjupad förståelse för hur undervisningen kunde gå till och vilka utmaningar kommunikatorerna kunde möta. Kvalitetssäkringen har skett genom att jag i dialog med Lotta Palmér gett feedback på powerpointpresentationer och övningar som ingår i Samhällsorienteringen.

Utmaningar och framgångar

Jag tror och hoppas att fortbildningen med avseende på genus och jämställdhet har fördjupat samhällskommunikatörernas kunskaper om dessa ämnen samt att de fått möjlighet att diskutera och lyfta utmaningar i undervisningen om dessa ämnen. Dessa utmaningar rörde dels att de kände att de hade bristande kunskaper, dels hur de skulle kommunicera dessa ibland kontroversiella kunskaper och använda dem i mötet med studenterna. Jag tror och hoppas att dessa fördjupade kunskaper lett till att samhällskommunikatörerna känner större självförtroende och lugn i undervisningen kring dessa ämnen, då de "har mer på fötterna" men också har fått och utbytt tips angående hur undervisningen kring genus och jämställdhet kan utformas.

De utmaningar som samhällskommunikatörerna står inför liknar i mångt och mycket de utmaningar som jag som genusforskare möter när jag föreläser inför allmänheten. Genus och jämställdhet framstår för åhörarna/studenterna ibland inte som kunskapsfält, utan som åsikter som kan förhandlas bort. Motstånd i form av verbala utmaningar eller vägran att lyssna förekommer också; även detta är en erfarenhet som delas av både genusforskare och samhällskommunikatörerna. Samhällskommunikatörerna visade genomgående prov på flexibilitet, pedagogiskt sinne och lyhördhet, kompetenser som var nödvändiga i det interkulturella "översättningarbete" de i praktiken gjorde. Förutom att i praktiken fungera som lärare i ett flertal ämnen behövde de, ofta på stående fot, kunna översätta begrepp, företeelser, traditioner och tankesätt mellan två eller flera språk och kulturer. Dessa imponerande kunskaper och färdigheter verkade de alla besitta.

Trots deras goda kompetens framkom det att arbetssituationen i praktiken kunde vara utmanande och tröttande, en arbetsmiljöutmaning som deras chefer och rektorer bör vara medvetna om och arbeta aktivt med. Vissa av dem vittnade också om verbala, ibland sexualiserade, påhopp från studenterna. Detta är ett arbetsmiljöproblem som chefer och rektorer är skyldiga att arbeta med. Min starka rekommendation är att arbetsledningen tar dessa problem på allvar och vidtar nödvändiga åtgärder, t.ex. genom att utveckla stödsystem för samhällskommunikatörerna.

En annan utmaning rör utbildningens innehåll. Ur ett forskarperspektiv är kunskapsfältet genus, jämställdhet och likabehandling stort och svåröverblickbart, och innehåller många olika synsätt på t.ex. hur den svenska jämställdheten fungerar och har vuxit fram, vilket ideologiskt innehåll den har, och vilken slags feministiska frågor som blivit en del av det svenska statsfeministiska projektet under 1900- och tidigt 2000-tal. Mycket forskning visar t.ex. att den svenska jämställdheten konstrueras genom att särskiljas från andra, föregivet mindre jämställda och "moderna" länder, vilket bidrar till koloniala och nationalistiska ideologier om västvärlden som progressiv och avancerad. Jämställdhet och HBTQI-frågor har också på sistone inkorporerats/approprierats av nationalistiska och islamofoba rörelser som på ett liknande sätt försöker betona skillnad och underblåsa misstänksamhet mellan olika kulturella och religiösa grupper. Annan forskning visar att det som vi kallar "den svenska jämställdheten" inte i praktiken existerar. Lagstiftning, målsättningar och regler är mer radikala och progressiva än vad statistiken visar att svenskarna i praktiken är, exempelvis med avseende på löner, uttag av föräldraledighet, våld mot kvinnor etc. Delen av samhällsorienteringen som handlar om jämställdhet riskerar att hamna i den rävax som här beskrivs – den svenska jämställdheten framställs som redan "på plats", som redan implementerad och "färdig", skillnader mellan Sverige och andra länder riskerar att överbetonas, och betydelser av vad jämställdhet är riskerar att cementeras.

Den mångtydighet som finns ur ett forskarperspektiv kan naturligtvis inte representeras under en kurs som samhällsorienteringen, som ju syftar till att introducera en rad företeelser. Man är helt enkelt tvungen att förenkla och berätta ett narrativ, som naturligtvis utesluter andra narrativ om jämställdhet. Min rekommendation är att kursinnehållet fortlöpande diskuteras och utvecklas, gärna i dialog med forskare eller sakkunniga från olika fält, och att den spänning som finns mellan jämställdhetens bestämmelser och lagar och jämställdhetens ofta bristande praktik synliggörs i undervisningen.

